

ЗАХИСТ ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ В МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ: ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ

ХАРИТОНОВА О. І.

Національний університет «Одеська юридична академія»,
професор кафедри права інтелектуальної власності та корпоративного права,
доктор юридичних наук, професор, член-кореспондент НАПрН України

СУБ'ЄКТИ ПРАВОВІДНОСИН В МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ

Специфіка суб'єктного складу відносин, що виникають в Мережі, визначається особливостями останньої, до яких належать: 1) невизначеність місцезнаходження сторін; 2) складність ідентифікації учасників відносин; 3) існування віртуальних організацій; 4) залежність відносин між учасниками Інтернет від відносин з інформаційними провайдерами.

Відомим (завжди визначеним) суб'єктом авторських правовідносин у Інтернет є володілець авторських прав. Іншою (але не єдиною) стороною у зазначених відносинах є користувачі. Існує ще два види суб'єктів відносин, що виникають у Інтернет: власники інтернет-сайтів, що надають послуги з надання дискового простору для розміщення інформації на сервері, підключеному до Інтернет, та провайдери, що забезпечують функціонування та використання Мережі.

Інтернет-сайти бувають двох видів: платні та безоплатні. Платний сайт надає послуги за плату, тому, оскільки ця діяльність є для нього підприємницькою, виявити його досить просто. Складніше з тими сайтами, які надають безкоштовні послуги у Мережі, оскільки справжнє ім'я, місцезнаходження володілця можуть не відповідати заявленим реєстратору (реєстрація відбувається без явки користувача, для реєстрації необхідні мінімальні дані).

Технічний супровід доступу до інтернет-сайту, що належить клієнту, здійснюють інтернет-провайдери. У залежності від послуг, які надаються ними, розрізняють: провайдери доступу, кеш-провайдери, провайдери посилань тощо.

У законодавстві зарубіжних країн можна виділити три підходи до визначення правового статусу провайдера: 1. «Розширений» – на вимогу

правоволодільця провайдер має право контролювати діяльність користувача, на якого було отримано скаргу; згідно з рішенням органу владних повноважень повинен надавати конфіденційну інформацію про користувачів; видаляти піратський контент або блокувати доступ до сайтів, на яких він міститься; на основі рішення суду припиняти доступ порушники до Інтернет (Франція, США, КНР, Бразилія). Позитивним моментом використання цього підходу є швидкість реагування на порушення авторських і суміжних прав в Інтернет, однак він призводить до певних випадків зловживання та порушення прав осіб на конфіденційну інформацію; 2. «Обмежений» – на вимогу правоволодільця провайдер має право контролювати діяльність користувача, на якого було отримано скаргу, однак розкриття конфіденційної інформації, блокування сайтів та припинення доступу до Інтернет може відбуватися лише на підставі рішення суду (Канада, ФНР, Великобританія). Є найбільш дієвим та справедливим підходом до вирішення проблеми забезпечення провайдером охорони авторських і суміжних прав в Інтернет, з урахуванням при цьому права особи на конфіденційність інформації; 3. «Вузкий» – провайдер має право контролювати дії користувачів лише на вимогу державних органів, при цьому розголошення конфіденційної інформації, блокування сайтів та припинення доступу до Мережі може відбуватися лише на основі рішення суду (Україна, Данія). Світовою спільнотою такий підхід вважається менш ефективним, оскільки не гарантує швидкого реагування на порушення. Попри це, слід зауважити, що така модель забезпечення прав авторів та правоволодільців прийнятна у менш розвинених країнах, оскільки забезпечення провайдерів засобами контролю всіх користувачів Інтернет є фінансово та технічно складною процедурою.

Проблема визначення повноважень Інтернет-провайдерів у більшості країн світу вирішується покладенням на останніх функцій, пов'язаних з наглядом та перевіркою діяльності користувачів Інтернет. У деяких країнах Інтернет-провайдери виконують рішення державних органів щодо видалення піратського контенту, закриття сайтів, відключення користувача від Мережі.

В Україні проблема регламентації діяльності провайдерів є актуальною, оскільки зараз провайдери України не зобов'язані контролювати діяльність користувачів, надавати інформацію про клієнтів (надають лише на підставі рішення суду) і не приймають участі в охороні об'єктів авторського права і суміжних прав від піратства в Інтернет. Лише провайдери змісту (які контролюють наповнення сайтів Інтернет) мають можливість контролювати інформацію, що знаходиться на сайті, видаляти таку інформацію. При цьому дана діяльність ініціюється лише автором або правовласником та залежить цілком від волі провайдера.

Крім зазначених суб'єктів, в ІТ-сфері у зв'язку з появою «мережевого мистецтва» з'являються нові, невідомі до цього творці об'єктів

віртуального (електронного) мистецтва. Оскільки такі об'єкти можуть створюватися без участі людини, відкритим залишається питання про автора та його правовий статус. Варто згадати цікавий приклад з американської судової практики, якому більше ста років. Йдеться про появу механічного піаніно і пошуку відповіді на питання, чи може бути порушене тут авторське право і хто має бути визнаним порушником. Справа дійшла до Верховного Суду США і проблема, яку вирішував суд у 1908 році, полягала у встановленні того, хто відтворює музичний твір: людина чи машина? Оскільки суд не зміг встановити конкретного порушника, у позові було відмовлено. Виготовлення карт для механічного піаніно також не було визнано порушенням, оскільки самі по собі карти музичний твір не відтворюють. У 2009 році четверо студентів подали позов про порушення авторських прав шляхом зберігання їх робіт у базі програми. Коледж вимагав від них надання їхніх письмових творів для перевірки у програмі анти-плагіату, яка порівнює оцінювану роботу з раніше завантаженими у пошуках ідентичних фрагментів і потім зберігає її з метою перевірки творів у подальшому. Суд дійшов висновку, що програма здійснює один з видів добросовісного користування («transformative use») студентських робіт, оскільки таке використання не підпадає під відтворення. Архівовані твори зберігаються на сервері, а співробітники коледжу не читають і не продивляються їх — це робить виключно алгоритм комп'ютерної програми. Оскільки алгоритм не може оцінювати свої дії за критерієм законності/незаконності, відсутнє суб'єктивне ставлення до скоєного діяння, то і воля, як така, теж відсутня. Отже, якщо комп'ютерна програма «читає» твір і, навіть, створює резервну копію, порушення немає, бо лише дії людини можна визнати порушенням.

Зазначимо, що проблема актуалізується у зв'язку з бурхливим розвитком інформаційних технологій, завдяки чому стає можливим створення нових творів за допомогою комп'ютера і софту. Зокрема, можна згадати створення таких творів додатком PRISMA, яке змінює фото за допомогою навченої нейромережі. Формально computer-generated works створені алгоритмом обробки вхідних даних від користувача або бази даних самої програми [1].

І тут все залежить від того, яким є творчий внесок з боку програми: мінімальним або максимальним? У другому випадку постає питання про автора computer-generated works, яке залишається відкритим.

Таким чином, наразі актуальним є визначення кола суб'єктів правовідносин, що виникають у Інтернет, їх правового статусу, відповідальності за порушення прав інтелектуальної власності у Мережі.

Список використаної літератури:

1. Томаров І. Механическое пианино и computer-generated works // Режим доступу: <http://www.legalshift.com.ua/?p=804>